



KATHOLIEKE  
UNIVERSITEIT  
LEUVEN

# Vergelijking Proxima-data met werkbaarheidsmonitor

Wendy Ver Heyen & Tom Vandenbrande

5 oktober 2006

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van de SERV-databank 'Vlaamse Werkbaarheidsmonitor', de inhoud van de tekst bindt alleen de auteurs.



Hoger instituut  
voor de arbeid



---

1. Situering	1
2. Opzet vergelijking	2
3. Vergelijking naar achtergrondkenmerken	5
4. Vergelijking naar arbeidsinhoud	7
5. Vergelijking naar arbeidsverhoudingen	11
6. Vergelijking naar arbeidsvoorwaarden	12
7. Vergelijking naar welzijn op het werk	14
8. Besluit	14
Bibliografie	16

## 1. Situering

In 2004 organiseerden we in het kader van het proxima-project een bevraging van meer dan 1000 verzorgenden in de gezinszorg over de kwaliteit van hun arbeid. In datzelfde jaar peilde STV-Innovatie & Arbeid, een onderzoekscel binnen de SERV, naar de kwaliteit van de arbeid en het welzijn op het werk bij Vlaamse werknemers (Bourdeaud'hui, Janssens & Vanderhaeghe, 2004). Het instrument dat hiertoe gebruikt werd, wordt de 'werkbaarheidsmonitor' (WBM) genoemd. Het WBM-databestand bevat gegevens van 11 099 respondenten, waarvan 1524 werknemers uit de gezondheids- en welzijnszorg.

Heel wat vragen uit de werkbaarheidsmonitor komen overeen met vragen uit de schriftelijke vragenlijst van de verzorgenden van het proxima-onderzoek. Meer bepaald bevatten het proxima- en het WBM-bestand gelijkaardige informatie over een aantal achtergrondkenmerken (geslacht, leeftijd, gezinssituatie, diploma en anciënniteit bij de huidige werkgever), de arbeidsinhoud (werkdruk, emotionele belasting, afwisseling in het werk en autonomie), de arbeidsverhoudingen (ondersteuning door directe verantwoordelijke), de arbeidsvoorwaarden (arbeidscontract, aanstellingsomvang, verandering uurrooster, nachtwerk en vorming) en het welzijn op het werk (jobtevredenheid en verlooptentatie).

Bijgevolg kunnen we de kwaliteit van de arbeid van de Vlaamse verzorgenden in de gezinszorg vergelijken met de kwaliteit van de arbeid van de totale Vlaamse welzijns- en gezondheidszorg en met de kwaliteit van de arbeid van de totale Vlaamse werknemerspopulatie. Hierdoor kunnen we achterhalen voor welke aspecten de kwaliteit van de arbeid van verzorgenden slechter, vergelijkbaar of beter scoort dan de kwaliteit van de arbeid van welzijns- en

gezondheidszorgwerkers en van werknemers in het algemeen. Op die manier krijgen we een beter inzicht in de mate waarin de gezinszorg al dan niet met een problematische kwaliteit van de arbeid kampt en in de noodzaak tot verbetering van de kwaliteit van de arbeid in de gezinszorg.

Wanneer we in deze bijdrage spreken over verzorgenden, bedoelen we hiermee enkel de verzorgenden in de gezinszorg, tenzij anders vermeld.

## **2. Opzet vergelijking**

We vergelijken de Vlaamse verzorgenden met drie groepen:

1. de totale Vlaamse werknemerspopulatie
2. de Vlaamse werknemers in de welzijns- en gezondheidszorg
3. de Vlaamse werknemers in de welzijns- en gezondheidszorg die hoogstens een diploma van het hoger secundair onderwijs (HSO) hebben (zie tabel 2 tot 8).

We vergelijken de verzorgenden ook met de derde groep aangezien er qua scholingsniveau een groot verschil is tussen de groep verzorgenden en de ganse zorgsector. Terwijl amper 3% van de Vlaamse verzorgenden een diploma hoger onderwijs heeft, heeft bijna 60% van de werknemers uit de zorgsector een diploma van het hoger onderwijs.

Speciaal voor de vergelijking maakten we van de items die hetzelfde concept meten nieuwe 10-puntenschalen. Zo maakten we de schalen werkdruk, emotionele belasting, afwisseling in het werk, autonomie en ondersteuning door de directe verantwoordelijke. Hierbij staat "0" voor de afwezigheid van werkdruk, emotionele belasting, afwisseling in het werk, autonomie en ondersteuning door de directe verantwoordelijke. "10" staat voor een heel grote werkdruk, emotionele belasting, afwisseling in het werk, autonomie en ondersteuning door de directe verantwoordelijke.

We maakten nieuwe schalen omdat we met het oog op een zinvolle vergelijking, enkel de items gebruikten die in beide bestanden opgenomen zijn om het betreffende concept te meten. Dit heeft tot gevolg dat de voor de vergelijking gebruikte schalen noch perfect overeenstemmen met de schalen die reeds gebruikt worden in het kader van de werkbaarheidsmonitor, noch met de schalen die reeds gemaakt werden in het kader van het proxima-onderzoek. De proxima-schalen

bevatten immers items die niet in de werkbaarheidsmonitor zijn opgenomen en vice versa<sup>1</sup>.

Tabel 1 geeft weer welke items opgenomen zijn in de schalen die gehanteerd worden in het kader van proxima (kolom 3), welke in de schalen die binnen de WBM gebruikt worden (kolom 4) en welke in de schalen die speciaal voor de vergelijking tussen beide bestanden werden opgesteld<sup>2</sup> (kolom 5). Een kruisje betekent dat het betreffende item in de schaal is opgenomen. Een kruisje tussen haakjes betekent dat het betreffende item wel is opgenomen in het proxima-bestand, maar dat het niet opgenomen werd in de schaal die reeds opgesteld werd in het kader van het proxima-onderzoek.

---

<sup>1</sup> Doordat de schalen die we gebruiken voor de vergelijking tussen de proxima- en de WBM-data verschillen van de schalen die binnen de WBM werden opgesteld, kunnen we voor de vergelijking niet werken met de grenswaarden die in het kader van de WBM berekend werden. Deze grenswaarden bepalen per indicator tussen welke waarden een indicator een niet-problematische, problematische en acuut problematische waarde heeft. Dit heeft tot gevolg dat onze resultaten m.b.t. de vergelijking tussen de beroepsbevolking en zorgsector lichtjes kunnen afwijken van de resultaten die beschreven zijn in Bourdeaud'hui et al (2004).

<sup>2</sup> Betrouwbaarheid schalen opgesteld voor vergelijking tussen proxima-bestand en WBM-bestand, berekend op basis van gegevens proxima-bestand en gegevens WBM-bestand: Cronbach's alpha

Schalen	Proxima-bestand Vlaamse verzorgenden	WBM-bestand totale werknemerspopulatie
Werkdruk	0,81	0,78
Emotionele belasting	0,59	0,77
Afwisseling in het werk	0,54	0,69
Autonomie	0,79	0,83
Ondersteuning door directe verantwoordelijke	0,89	0,88

**Tabel 1** Items gebruikt bij schaalconstructie proxima, werkbaarheidsmonitor en ter vergelijking proxima-data met WBM-data

Schalen	Items	Proxi- ma	WBM	Vergelij- king
Werkdruk	Moet u erg snel werken?	X	X	X
	Hebt u te veel werk te doen?	X	X	X
	Werkt u onder tijdsdruk?	X	X	X
	Heeft u tijd tekort om al uw werk bij een cliënt te doen?	X		
	Is er tijdens uw werk tijd voor een praatje met de cliënt?	(X)		
	Moet u extra hard werken om iets af te krijgen?		X	
	Moet u zich haasten?		X	
	Kunt u uw werk op uw gemak doen?		X	
	Heeft u te maken met achterstand in uw werkzaamheden?		X	
	Heeft u te weinig werk?		X	
	Heeft u problemen met het werktempo?		X	
	Heeft u problemen met de werkdruk?		X	
	Zou u het kalmer aan willen doen in uw werk?		X	
	Emotionele belasting	Is uw werk emotioneel zwaar?	X	X
Wordt u in uw werk met dingen geconfronteerd die u persoonlijk raken?		X	X	X
Voelt u zich persoonlijk aangevallen of bedreigd in uw werk?		(X)	X	X
Komt u door uw werk in aangrijpende situaties terecht?		X	X	X
Bent u bang om tijdens uw werk het slachtoffer te worden van ongewenste intimiteiten?		(X)		
Wordt er door anderen een persoonlijk beroep op u gedaan in uw werk?			X	
Heeft u in uw werk contacten met lastige klanten of patiënten?			X	
Moet u voor uw werk mensen kunnen overtuigen of overreden?			X	
Afwisselin g in het werk	Moet u in uw werk telkens dezelfde dingen doen?	(X)	X	X
	Is voor uw werk creativiteit vereist?	(X)	X	X
	Is uw werk gevarieerd?	(X)	X	X
	Vraagt uw werk een eigen inbreng?		X	
	Doet uw werk voldoende beroep op al uw vaardigheden en capaciteiten?		X	
	Heeft u in uw werk voldoende afwisseling?		X	
Autonomie	Kunt u zelf bepalen hoe u uw werk uitvoert?	X	X	X
	Kunt u uw werk even onderbreken als u dat nodig vindt?	X	X	X
	Kunt u zelf de volgorde van uw werkzaamheden bepalen?	X	X	X
	Kunt u zelf bepalen hoeveel tijd u aan een bepaalde activiteit besteedt?	X	X	X

---

	Lost u problemen in uw werkzaamheden zelf op?	(X)	X	X
	Kunt u zelf de inhoud van uw werkzaamheden bepalen?	X	X	X
	Heeft u vrijheid bij het uitvoeren van uw werkzaamheden?		X	
	Heeft u invloed op de planning van uw werkzaamheden?		X	
	Heeft u invloed op het werktempo?		X	
	Kunt u meebeslissen over het tijdstip waarop iets af moet zijn?		X	
	Kunt u uw werk zelf indelen?		X	
Ondersteuning door directe verantwoordelijke	Kunt u op uw directe verantwoordelijke rekenen wanneer u het in uw werk wat moeilijk krijgt?	X	X	X
	Kunt u, als dat nodig is, uw directe verantwoordelijke om advies vragen?	X	X	X
	Is uw verstandhouding met uw directe verantwoordelijke goed?	X	X	X
	Voelt u zich in uw werk gewaardeerd door uw directe verantwoordelijke?	X	X	X
	Kunt u uw directe verantwoordelijke gemakkelijk bereiken als u hem/haar nodig heeft?	(X)		
	Heeft u conflicten met uw directe leiding?		X	
	Heeft u te maken met agressie van uw directe leiding?		X	
	Is uw directe leiding vriendelijk tegen u?		X	
	Heerst er tussen u en uw directe leiding een prettige sfeer?		X	
	Doen zich tussen u en uw directe leiding vervelende gebeurtenissen voor?		X	

---

### 3. Vergelijking naar achtergrondkenmerken

De volgende tabel vergelijkt de Vlaamse verzorgenden met de drie vergelijkingsgroepen naar hun achtergrondkenmerken. De drie vergelijkingsgroepen zijn:

1. de totale Vlaamse werknemerspopulatie
2. de werknemers uit de zorgsector
3. de werknemers uit de zorgsector met het hoger secundair onderwijs (HSO) als hoogste opleidingsniveau

**Tabel .2** Verdeling Vlaamse verzorgenden en 3 vergelijkingsgroepen naar achtergrondkenmerken, in %

Achtergrondkenmerken	Vlaamse verzorgenden	Totale werknemers-populatie	Zorgsector	Zorgsector met max. HSO als opl.
<b>Geslacht</b>				
Vrouw	98,5	47,5	82,3	86,1
Man	1,5	52,5	17,7	13,9
<b>Leeftijd</b>				
16-29 jaar	16,2	20,5	22,5	18,5
30-39 jaar	30,3	30,4	28,1	25,0
40-49 jaar	40,1	31,5	33,4	37,9
50 jaar en meer	13,4	17,6	16,0	18,7
<i>Gemiddelde leeftijd</i>	39,5	39,2	38,9	40,2
<b>Gezinssituatie</b>				
Met partner en kind(eren)	59,5	52,3	54,9	53,0
Met partner zonder kinderen	19,2	25,0	22,5	22,1
Zonder partner, met kind(eren)	10,2	4,5	6,1	7,4
Zonder partner of kinderen	11,1	18,2	16,5	17,5
<b>Diploma</b>				
Geen of lager onderwijs	3,5	6,0	3,1	7,5
Lager secundair onderwijs	21,5	19,6	11,3	26,8
Hoger secundair onderwijs	72,0	33,4	27,7	65,8
Hoger onderwijs	3,1	41,0	57,9	0
<b>Anciënniteit bij huidige werkgever</b>				
0-9 jaar	47,3	50,8	49,2	48,0
10-19 jaar	31,6	23,3	25,4	24,3
20-29 jaar	18,1	17,1	18,7	19,3
30 jaar en meer	3,0	8,8	6,7	8,4
<i>Gemiddelde anciënniteit</i>	11,7	12,1	12,0	12,5

We merken dat ruim de helft van de totale werknemersbevolking bestaat uit mannen. In de zorgsector zijn mannen echter een pak minder vertegenwoordigd: slechts 18% van de werknemers is van het mannelijke geslacht. Beperken we ons tot de zorgwerkers die maximum een diploma van het hoger secundair onderwijs hebben, dan daalt het percentage mannen tot 14%. Bekijken we de verzorgenden in de thuiszorg, dan is het aandeel mannen nagenoeg verwaarloosbaar. Nog geen 2 % van de verzorgenden in de thuiszorg is van het mannelijke geslacht.

Bij de verzorgenden vinden we iets minder jongeren (jonger dan 30) en ouderen (vijftigplussers) en meer veertigers dan in de drie vergelijkingsgroepen. De gemiddelde leeftijd (40 jaar) is vergelijkbaar met de vergelijkingsgroepen.

De groep verzorgenden telt een hoger aandeel werknemers met kind(eren) (en al dan niet samenwonend met een partner) dan de drie vergelijkingsgroepen. Het aandeel verzorgenden dat enkel bij haar partner woont en dat zonder partner of kinderen woont, ligt lager dan in de drie vergelijkingsgroepen.



In vergelijking met de beroepsbevolking valt vooral op dat de groep verzorgenden veel meer personen met maximum een diploma HSO (72% van de verzorgenden t.a.v. 33% in de beroepsbevolking) telt en veel minder personen met een diploma hoger onderwijs (3% van de verzorgenden t.a.v. 41% in de beroepsbevolking). In vergelijking met de zorgsector worden deze verschillen nog groter. Daar heeft maar 28% het HSO als hoogste diploma en maar liefst 58% een diploma hoger onderwijs.

In de gezinszorg vinden we minder beroepskrachten met minstens 30 jaar anciënniteit en meer met een anciënniteit tussen 10 en 19 jaar dan in de drie vergelijkingsgroepen. Het aandeel dat minder dan 10 jaar en tussen 20 en 29 jaar anciënniteit heeft, is vergelijkbaar. Hetzelfde geldt voor de gemiddelde anciënniteit (12 jaar).

#### 4. Vergelijking naar arbeidsinhoud

Onderstaande tabel vergelijkt de Vlaamse verzorgenden met de drie vergelijkingsgroepen naar hun gemiddelde score op de schalen werkdruk, emotionele belasting, afwisseling in het werk en autonomie.

**Tabel 3** Schaalgemiddelden van Vlaamse verzorgenden en 3 vergelijkingsgroepen op de schalen van arbeidsinhoud

Schalen	Vlaamse verzorgenden	Totale werknemerspopulatie	Zorgsector	Zorgsector met max. HSO als opl.
Werkdruk	4,8	4,9	5,0	4,7
Emotionele belasting	3,2	2,0	3,4	2,9
Afwisseling in het werk	4,5	5,5	5,4	4,8
Autonomie	6,0	5,5	5,4	5,2

Gemiddeld genomen verschilt de *werkdruk* van Vlaamse verzorgenden niet substantieel van de werkdruk van een gemiddelde werknemer uit de beroepsbevolking of zorgsector.

Verzorgenden hebben wel duidelijk meer af te rekenen met *emotionele belasting* dan een gemiddelde werknemer. Vergeleken met de zorgsector, is er nagenoeg geen verschil qua emotionele belasting.

Bekijken we de emotionele belasting op itemniveau (zie tabel 4), dan zien we dat amper 6% van de verzorgenden haar werk nooit emotioneel zwaar vindt, terwijl dit geldt voor maar liefst 42% van de beroepsbevolking. In de zorgsector gaat het om 18%. Verder geeft slechts 8% van de verzorgenden aan nooit geconfronteerd te worden met dingen die hun persoonlijk raken. Van de beroepsbevolking is maar liefst 43% deze mening toegedaan. In de zorgsector

bedraagt dit percentage 13%. Tot slot stellen we vast dat 8% antwoordt nooit in aangrijpende situaties terecht te komen, terwijl dit zo is voor 51% van de beroepsbevolking. Van de werknemers uit de zorgsector komt 16% nooit terecht in aangrijpende situaties.

**Tabel 4** Verdeling Vlaamse verzorgenden en 3 vergelijkingsgroepen naar arbeidsinhoud, in %

Items	Vlaamse verzorgenden	Totale werknemers-populatie	Zorgsector	Zorgsector met max. HSO als opl.
<b>Werkdruk</b>				
<i>Moet u erg snel werken?</i>				
Nooit	2,8	7,7	7,6	10,1
Soms	52,4	48,0	44,7	47,6
Vaak	39,2	32,7	35,6	29,3
Altijd	5,7	11,6	12,2	13,0
<i>Hebt u te veel werk te doen?</i>				
Nooit	4,2	7,2	6,3	8,5
Soms	50,0	45,7	44,8	48,5
Vaak	37,7	32,2	34,3	28,0
Altijd	8,1	15,0	14,7	15,0
<i>Werkt u onder tijdsdruk?</i>				
Nooit	10,2	17,5	15,8	23,2
Soms	52,9	42,4	42,9	40,1
Vaak	28,8	25,3	27,2	20,4
Altijd	8,1	14,8	14,1	16,3
<b>Emotionele belasting</b>				
<i>Is uw werk emotioneel zwaar ?</i>				
Nooit	6,3	41,6	18,1	25,1
Soms	74,4	41,5	45,4	49,0
Vaak	18,8	13,6	28,1	19,8
Altijd	0,5	3,4	8,5	6,2
<i>Wordt u in uw werk met dingen geconfronteerd die u persoonlijk raken?</i>				
Nooit	8,4	42,7	12,5	17,8
Soms	74,0	43,7	53,8	58,6
Vaak	17,2	12,4	29,7	20,7
Altijd	0,3	1,2	3,9	2,9
<i>Voelt u zich persoonlijk aangevallen of bedreigd in uw werk?</i>				
Nooit	60,2	72,3	66,0	71,5
Soms	38,8	24,7	31,8	27,7
Vaak	1,0	2,6	2,2	0,9
Altijd	0,0	0,4	0,1	0,0
<i>Komt u door uw werk in aangrijpende situaties terecht?</i>				
Nooit	7,6	50,6	15,8	19,7
Soms	70,7	39,9	53,1	60,4
Vaak	21,2	8,5	27,2	17,8
Altijd	0,5	1,0	3,9	2,1
<b>Afwisseling in het werk</b>				
<i>Moet u in uw werk telkens dezelfde dingen doen?</i>				
Nooit	2,2	17,2	15,6	13,2
Soms	23,2	40,4	36,8	26,0
Vaak	63,7	30,0	36,4	43,0
Altijd	10,8	12,5	11,2	17,8
<i>Is voor uw werk creativiteit vereist?</i>				

Nooit	8,0	14,0	12,3	18,8
Soms	58,1	36,4	41,4	45,1
Vaak	27,7	33,0	31,9	23,8
Altijd	6,2	16,6	14,3	12,3
<i>Is uw werk gevarieerd?</i>				
Nooit	3,2	6,8	6,6	10,5
Soms	52,0	27,2	26,8	33,6
Vaak	32,6	42,8	43,9	37,0
Altijd	12,3	23,2	22,7	18,9
Autonomie				
<i>Kunt u zelf bepalen hoe u uw werk uitvoert?</i>				
Nooit	0,1	8,0	5,7	8,2
Soms	23,7	24,8	29,0	29,8
Vaak	60,2	42,0	42,6	36,1
Altijd	16,1	25,2	22,7	26,0
<i>Kunt u uw werk even onderbreken als u dat nodig vindt?</i>				
Nooit	5,8	14,3	15,8	19,2
Soms	56,3	39,8	48,7	51,0
Vaak	27,3	23,2	20,6	15,7
Altijd	10,7	22,7	14,9	14,2
<i>Kunt u zelf de volgorde van uw werkzaamheden bepalen?</i>				
Nooit	0,3	13,3	10,4	15,0
Soms	26,9	27,0	29,8	29,6
Vaak	56,6	35,5	37,9	31,8
Altijd	16,2	24,1	21,8	23,7
<i>Kunt u zelf bepalen hoeveel tijd u aan een bepaalde activiteit besteedt?</i>				
Nooit	0,5	14,7	10,4	13,7
Soms	31,9	34,0	40,6	38,4
Vaak	51,0	34,5	33,4	31,4
Altijd	16,7	16,7	15,7	16,5
<i>Lost u problemen in uw werkzaamheden zelf op?</i>				
Nooit	0,5	1,4	0,8	1,7
Soms	17,5	17,0	19,7	23,0
Vaak	56,6	54,6	56,3	51,7
Altijd	25,5	27,0	23,2	23,5
<i>Kunt u zelf de inhoud van uw werkzaamheden bepalen?</i>				
Nooit	1,8	25,4	24,0	28,0
Soms	36,3	36,3	37,8	34,5
Vaak	49,0	27,0	27,3	25,7
Altijd	12,9	11,3	11,0	11,7

De gemiddelde verzorgende beoordeelt haar werk als minder *afwisselend* dan de gemiddelde werknemer uit de beroepsbevolking en dan de gemiddelde werknemer uit de zorgsector. In vergelijking met de lager geschoolden (max. hoger secundair onderwijs) uit de zorgsector, is het verschil minder groot.

Uit tabel 4 weten we dat 25% van de verzorgenden zelden (nooit of soms) telkens dezelfde dingen moet doen. Binnen de beroepsbevolking en de zorgsector ligt dit percentage meer dan dubbel zo hoog (respectievelijk op 58 en 52%). Eén op drie verzorgenden vindt dat voor haar werk vaak tot altijd creativiteit vereist is. Van de beroepsbevolking en de zorgsector oordeelt bijna 1 op 2 dat zijn werk vaak tot altijd creativiteit vereist. Terwijl 45% van de verzorgenden haar werk vaak tot altijd gevarieerd vindt, geldt dit voor bijna de helft zo veel werknemers uit de beroepsbevolking en de zorgsector.

Ten opzichte van de drie vergelijkingsgroepen, hebben de verzorgenden meer *autonomie*.

Terwijl de helft van de verzorgenden vaak kan bepalen hoeveel tijd ze aan een bepaalde activiteit besteden, geldt dit maar voor één derde van de beroepsbevolking en de zorgsector (zie tabel 4). De helft van de verzorgenden kan ook vaak de inhoud van de werkzaamheden bepalen, terwijl dit binnen de beroepsbevolking en de zorgsector maar van toepassing is op een kwart van de werknemers.

## 5. Vergelijking naar arbeidsverhoudingen

Tabel 5 vergelijkt de Vlaamse verzorgenden met de drie vergelijkingsgroepen naar hun gemiddelde score op de schaal ondersteuning door de directe verantwoordelijke.

**Tabel 5** Schaalgemiddelde van Vlaamse verzorgenden en 3 vergelijkingsgroepen op de schaal 'ondersteuning door directe verantwoordelijke'

	Vlaamse verzorgenden	Totale werknemerspopulatie	Zorgsector	Zorgsector met max. HSO als opl.
Ondersteuning door directe verantwoordelijke	8,3	6,2	6,3	6,6

Op ondersteuning door de directe verantwoordelijke scoren de verzorgenden merkbaar beter dan de drie vergelijkingsgroepen.

Tabel 6 geeft de verdeling per item van de schaal 'ondersteuning door de directe verantwoordelijke' weer. We merken dat 50 à 60% van de verzorgenden altijd op haar directe verantwoordelijke kan rekenen als ze het in haar werk wat moeilijk krijgt, hem altijd om advies kan vragen, er altijd een goede verstandhouding mee heeft en zich altijd gewaardeerd voelt door hem. Binnen de beroepsbevolking en de zorgsector liggen deze percentages tussen 21 en 37%.

**Tabel 6** Verdeling Vlaamse verzorgenden en 3 vergelijkingsgroepen naar ondersteuning door directe verantwoordelijke, in %

Items	Vlaamse verzorgenden	Totale werknemers-populatie	Zorgsector	Zorgsector met max. HSO als opl.
<i>Kunt u op uw directe verantwoordelijke rekenen wanneer u het in uw werk wat moeilijk krijgt?</i>				
Nooit	0,8	8,6	7,0	5,8
Soms	13,9	34,9	36,8	35,6
Vaak	32,5	27,9	27,3	24,8
Altijd	52,8	28,6	28,9	33,9
<i>Kunt u, als dat nodig is, uw directe verantwoordelijke om advies* vragen?</i>				
Nooit	0,2	6,4	6,3	5,3
Soms	11,0	32,3	31,2	28,4
Vaak	30,2	26,3	27,4	25,0
Altijd	58,7	35,1	35,1	41,3
<i>Is uw verstandhouding met uw directe verantwoordelijke goed?</i>				
Nooit	0,1	3,3	2,7	2,2
Soms	6,5	20,1	20,0	18,6
Vaak	32,4	39,9	41,4	36,9
Altijd	61,0	36,8	35,9	42,3
<i>Voelt u zich in uw werk gewaardeerd door uw directe verantwoordelijke?</i>				
Nooit	0,2	11,1	7,9	7,0
Soms	7,2	32,7	29,2	28,7
Vaak	32,6	35,2	38,1	36,1
Altijd	60,0	21,0	24,8	28,2

\* WBM: hulp i.p.v. advies

## 6. Vergelijking naar arbeidsvoorwaarden

De volgende tabel vergelijkt de arbeidsvoorwaarden tussen de verzorgenden en de drie referentiegroepen.

**Tabel 7** Verdeling Vlaamse verzorgenden en 3 vergelijkingsgroepen naar arbeidsvoorwaarden, in %

Variabelen	Vlaamse verzorgenden	Totale werknemers-populatie	Zorgsector	Zorgsector met max. HSO als opl.
Arbeidscontract				
Vast werk	Tussen 80,4 en 91,4**	92,4	89,8	86,7
Tijdelijk werk	Tussen 8,5 en 19,5**	7,2	10,0	13,0

Interimcontract	0,0	0,4	0,3	0,4
Aanstellingsomvang				
Voltijds	30,8	75,8	48,5	41,5
Deeltijds	69,2	24,2	51,5	58,5
Waarom deeltijds?				
Persoonlijke of familiale redenen	91,0	86,3	88,0	83,3
Omdat ik geen voltijdse job vind of krijg	9,0	13,7	12,0	16,7
Verandering uurrooster				
Nooit	30,5	48,1	30,4	38,1
Soms	61,1	37,3	51,1	46,6
Vaak	8,1	12,2	17,5	14,5
Altijd	0,3	2,4	1,1	0,9
Nachtwerk (22u-7u <sup>***</sup> )				
Nooit	99,1	78,8	69,7	83,2
Soms	0,9	12,9	17,9	10,7
Vaak	0,0	6,1	7,4	2,7
Altijd	0,0	2,2	5,0	3,4
Vorming				
Ja	94,7	46,1	64,0	56,8
Neen	5,3	53,9	36,0	43,2

\*\* 11% is tewerkgesteld als contractueel in een openbare dienst. Deze groep bevat zowel verzorgenden met een contract van onbepaalde duur als verzorgenden met een contract van bepaalde duur. Over het aandeel van deze twee groepen apart hebben we geen informatie.

\*\*\* WBM: 22u-6u i.p.v. 22u-7u

Doordat we geen exacte cijfers hebben over het arbeidscontract van de verzorgenden, kunnen we ze moeilijk vergelijken met de 3 vergelijkingsgroepen. Toch wijzen de cijfers niet dadelijk op een groot verschil.

Nog geen kwart van de beroepsbevolking werkt deeltijds. In de zorgsector stijgt het aandeel deeltijdsen tot ruim de helft. Wanneer we de zorgwerkers met een diploma hoger onderwijs niet meerekenen, stijgt het aandeel deeltijdsen tot bijna 60%. Bij de verzorgenden ligt het aandeel dat deeltijds werkt nog hoger: maar liefst 7 op 10 werkt deeltijds. Het aandeel dat noodgedwongen (omdat ze geen voltijdse job vindt) deeltijds werkt, is bij de verzorgenden beperkter dan in de vergelijkingsgroepen.

Bij 3 op 10 werknemers uit de gezinszorg en uit de zorgsector verandert het uurrooster nooit op het laatste moment. Binnen de totale beroepsbevolking geldt dit voor bijna 5 op 10 werknemers. Het aandeel verzorgenden waarbij het uurrooster vaak tot altijd op het laatste moment verandert (8%), ligt lager dan in de beroepsbevolking (15%) en dan in de zorgsector (19%).

Terwijl verzorgenden nagenoeg nooit 's nachts werken, wordt er in de overige drie groepen meer 's nachts gewerkt.

Bijna alle verzorgenden (95%) volgden het afgelopen jaar vorming. Dit geldt voor minder dan de helft van de beroepsbevolking. In de zorgsector heeft 64% het afgelopen jaar vorming gevolgd. Tellen we de beroepskrachten met een diploma hoger onderwijs niet mee, dan gaat het om 57%.

## 7. Vergelijking naar welzijn op het werk

Onderstaande tabel vergelijkt tot slot het welzijn op het werk tussen de verzorgenden en de drie referentiegroepen.

**Tabel .8** Verdeling Vlaamse verzorgenden en 3 vergelijkingsgroepen naar welzijn op het werk, in %

Variabelen	Vlaamse verzorgenden	Totale werknemerspopulatie	Zorgsector	Zorgsector met max. HSO als opl.
Jobtevredenheid				
Zeer tevreden	24,2	24,1	25,1	24,2
Eerder tevreden	61,5	51,9	53,8	53,2
Noch tevreden, noch ontevreden	13,5	17,9	16,7	19,6
Eerder ontevreden	0,7	5,2	3,7	2,6
Zeer ontevreden	0,2	1,0	0,8	0,5
Overwogen ander werk te zoeken				
Nooit	76,9	64,2	64,2	69,4
Af en toe	19,7	27,7	28,3	26,2
Regelmatig	3,4	8,1	7,5	4,4

De twee welzijnsindicatoren wijzen op een iets hoger welzijn van verzorgenden in vergelijking tot de drie vergelijkingsgroepen. Zo blijken verzorgenden meer tevreden te zijn met hun werk. Bij de verzorgenden vinden we immers een hoger aandeel dat eerder tevreden is (62% t.a.v. ongeveer 53% in de vergelijkingsgroepen) en een lager aandeel dat er geen mening over heeft of dat (zeer of eerder) ontevreden is (14% t.a.v. minstens 21% in de vergelijkingsgroepen). Daarnaast ligt de verloopintentie het laagst bij de verzorgenden. Terwijl 23% van de verzorgenden het afgelopen jaar overwoog ander werk te zoeken, geldt dit voor 36% van de beroepsbevolking en zorgsector.

## 8. Besluit

Qua achtergrondkenmerken wijken de Vlaamse verzorgenden vooral af m.b.t. hun geslacht en diploma: vergeleken met de beroepsbevolking en de zorgsector werken er veel minder mannen en veel minder beroepskrachten met een diploma van het hoger onderwijs.



---

Verder is het werk voor verzorgenden emotioneel zwaarder en minder afwisselend dan voor de gemiddelde werknemer. Vergeleken met de zorgsector is er bijna geen verschil m.b.t. de emotionele belasting, maar biedt het werk minder afwisseling. Daar tegenover staat dat verzorgenden meer autonomie hebben en beter ondersteund worden dan de vergelijkingsgroepen.

Vergeleken met de beroepsbevolking werken bijna drie keer zoveel verzorgenden deeltijds. T.a.v. de zorgsector is het verschil kleiner, maar ook duidelijk. Daarnaast vallen de verzorgenden op omdat ze veel minder 's nachts werken en veel meer vorming volgen.

Tot slot scoren de verzorgenden iets beter wat hun arbeidstevredenheid betreft en is hun verlooptententieve iets lager dan in de beroepsbevolking en zorgsector.

Op basis van de onderzochte gegevens kunnen we m.a.w. niet besluiten dat de gezinszorg met een meer problematische kwaliteit van de arbeid te kampen heeft dan de beroepsbevolking (of de zorgsector). Enkel op emotionele belasting en afwisseling in het werk scoort de sector minder goed. Deze 2 aspecten moeten dus extra goed bewaakt en waar nodig verbeterd worden in de gezinszorg. In het onderzoeksrapport van Proxima (Ver Heyen & Vandenbrande, 2005) beschrijven we uitgebreid hoe dit kan.

Dit betekent uiteraard niet dat de andere aspecten van de kwaliteit van de arbeid van de verzorgenden niet verbeterd kunnen of moeten worden. De beroepsbevolking of zorgsector staan immers niet voor werknemers met een perfecte kwaliteit van de arbeid. Het is bijvoorbeeld niet omdat we geen duidelijk verschil met de beroepsbevolking vinden qua werkdruk, dat we mogen besluiten dat de werkdruk geen probleem vormt voor verzorgenden. Te hoge werkdruk is volgens de werkbaarheidsmonitor immers het belangrijkste risico voor de kwaliteit van het werk in Vlaanderen. Het feit dat we geen verschil naar werkdruk vinden, betekent bijgevolg enkel dat de werkdruk bij verzorgenden niet nog problematischer is dan in de beroepsbevolking.

Toch is de globale beoordeling van de kwaliteit van de arbeid van de verzorgenden positief. Bij aanvang van het proxima-project werden diverse hypothesen over hun arbeidssituatie geformuleerd die we nagenoeg allemaal moeten weerleggen. Zo stellen we vast dat de tevredenheid en globale kwaliteit van de arbeid hoger ligt en het verloop lager in vergelijking met de beroepsbevolking en zorgsector. We moeten m.a.w. de negatieve connotatie die vaak met het beroep verbonden is o.b.v. de empirie tegenspreken. O.b.v. objectieve factoren stellen we immers vast dat het beroep van verzorgende een aangenaam beroep is dat tot tevredenheid, een goede combinatie arbeid-gezin, aangename arbeidsrelaties, etc. leidt. Dergelijke informatie moet door de sector worden opgenomen en gecommuniceerd om de vooroordelen t.a.v. het beroep te weerleggen en het beroep beter te promoten.

## **Bibliografie**

Bourdeaud'hui R., Janssens F. & Vanderhaeghe S. (2004), *Nulmeting Vlaamse Werkbaarheidsmonitor. Indicatoren voor de kwaliteit van de arbeid op de Vlaamse arbeidsmarkt*, SERV/STV, Brussel.

Ver Heyen W. & Vandenbrande T. (2005), *Werken in de gezinszorg. Kwaliteit van de arbeid van de verzorgenden*, HIVA-K.U.Leuven, Leuven.